

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 5. У Сомбору 15. Марта 1868. Год. X.

Вечернѣ школе.

Нема сумњѣ о том, да е добро уређена Народна Школа по васпитаванѣ и изображаванѣ сваког, па и нашег Србског народа од највеће важности. То би данашњим даном порицати могао, само онај човѣк, кои е умом помео. Али и то е обште припознато, да е обична основна школа, у коју деца од 6. до 12. године иду, неподпуна и недостаточна, по томе што су ученици нѣки јошт веома мали и за схваћанѣ наука нејки и незрели, и по томе, што се у доцнием добу покрај различитих тешких послова много позаборавља од онога, што се у детињству у основној школи учило и знало.

С' тога е у многим напредним земљама течай основних наука распрострањѣн и младеж е обвезана до 14. године у свакидашњу, а потом до 18. године у недельну школу ићи. С' тога е и код нас, баш пре него што ће се негдашњѣ Войводство Србско с Угарском споити, правителствена наредба изишла, да се свуда недельне школе за одраслију младеж држати имаю, у којма би свештеник веронаук и црквено поянѣ, а учитель читанѣ и писанѣ, рачун и обшта знања предавао. Ова правителствена наредба ретко е где у живот ступила, и свуда е већ отдавна забравности предана. Па премда знамо, да е томе главни узрок била нехатост оних, којма е рукованѣ недельних школа поверено било, ипак и то е истина, да недельне школе, све да су у живот ступиле, и да до данас постою, ипак неби пожелѣна плода принеле, нити би оправдале оно велико очекиванѣ, које се на њи полагало; ер, у години има само педесет недельних дана, а међу неделяма е шест тежатних дана, па се за тих шест дана лако забравити може што се у неделю научи. — Притом неделя е дан одмора, она е поглавито на богомолю и на духовно сазна-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

даванѣ одређена, а у повторной школи нужно е озбиљно уче-
нѣ, дакле напрезајући рад и посао, како од стране учителя,
тако и од стране ученика. — Све ово чини, да неделна школа
слабо успеха, и мало користи принети може.

Есенас свештенички зборови у Бачкој покренуше мисао
о подизању вечернѣ школе за одраслију младеж, и та пле-
мента мисао починѣ се, Богу хвала, остваривати тим, што се
о Ваведенију прошле године заведе прва такова србска школа
у Турји; о Богоявленю ове године друга у Староме Керу, а
на беле покладе трећа у Врбасу. (Види школ. вести).

Желећи да нам се ове прве наше Вечернѣ Школе одрже
и процветају, и да се на поменуते три честите общине све
друге наше общине угледају, те да свака у својој средини
што скорие оснуе такву великористну школу, науман сам у
овом чланку о повторним вечерњим школама за младеж обоєга
пола, коју реч рећи.

Народна школа неби требало да е само основна или по-
четна школа за малу децу. Она треба да постане школом и
за одраслију младеж; она треба да буде школа за сав прост
народ. Кад тако буде, само ће се онда она у правом смислу
Народном Школом назвати моћи.

Ние могуће захтевати, да селячка, занатлиска и трго-
вачка деца у одраслим годинама свакидашню школу полазе;
ер треба се у то време раду и послу привикавати, од кога се
има живити; треба за плугом ићи, ил' занат и трговину учи-
ти. Али идући за плугом, и занат учећи много се поборави
од онога, што се у основной школи у детињству учило.
Нужно е дакле основна зная и вештине од заборавности
чувати, а при том их утврдити, распространити, разбистрити,
и к потребама живота прилагодити, а то се само у повторной
школи урадити може, и то у таквој школи у коју младеж не
само неделом, него и у тежатне дане, кадгод послови допу-
штаю, долазити, и у нѣој се учити и усавршавати може.

Битће томе већ више од четрдесет година, како су у
Бирмигхаму, Манчестру, Ливерпоолу и у другим обртничким
градовима у Енглеској заведене Вечернѣ свакидашнѣ Школе,
у којима се младеж раденичка свако вече по едан или по ви-
ше часова у читаню писаню, рачуну вештба, и наукама коє у
стручну радню нихову спадаю, као Геометрији, Хемии, Техни-
ки и т. д. учи. Овакове школе есу вечернѣ повторне школе
за занатлиє и за радине по фабрикама, и у горњим местима

www.ub.edu
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
сеу од превелике користи; с тога су наскоро и у Немачкој па и у Чешкој на више места подобне вечерњѣ школе устављене, које сад већ красно напредују.

Осим оваких раденичких школа, има у Францукој и у Немачкој вечерњих школа за женскињѣ, а у Виртембергу од године 1858. постоје скоро у сваком селу поворне вечерњѣ школе за селяке.

Узимајући у обзир наше околности, држим, да су код нас за сада најнуждније вечерњѣ школе за младеж селячку, и ове би се скоро без сваког трошка свуда одма завести могле.

Наше е време, време од напредка. Све што е гњило на телу народном има се брижљиво сасећи и сажећи. — Добри обичаји, вера и благоправност, честитост и ваљаност, радиност, штедљивост, трезвеност, питоми начин живота, — едном речју човечност и образованост треба да проникне кроз све словје народа нашег, те тако да подигне, ускрсне и оснажи мукотрпно и многострадално Србство, које са злотвора и са глупости чами у назадку пет пуних векова.

Дивни проналазци нашега века треба да постану својном целога човечства, — па и нашега народа. Србски селяк и тежак не треба да изостаје иза осталих сталежа у обштој просвети и у разумној радњи. Прост народ наш ваља изобразити, ваља му разум просветлити, срдце припитомити, вољу на добро управити. У одиравању својих послова, у вођењу газдинства, у домаћем и јавном животу својем треба сви Србљи и све Србкињѣ разумно и наметно да поступају. Хришћанска просвета треба да постане обште добро свију србских селяка и селякиња; с њоме ће се тек и права срећа и прави напредак у сваком добру и код нас Србаља одомаћити.

Данас кад ум и вештина човечја до тога дођоше да светлошћу сунчаном сликамо, да муњом пишемо и да се на крилима хитре паре возимо, — данас велим у другој половини деветнајстога века, ора е већ да се прости Србин и проста Србкиња од чаме и дремежа ослободе, да ступају у напред у благоправности, у просвети и у познавању обштеркористних вештина. Само време ово тера нас силним својим стремом, унапред, и ко с њиме унапред неће да корача тај сам себе у повор пропасти баца.

„Ношћ оуџк прејде, а дѣнь приклижи: ѡложимх оуџк дѣла темна и шелецѣмса вѣ оубѣ свѣта.“

Нека дакле дуги зимњи вечери, — кои се код нас у без-
 послаци и лености, а што в још горе, на многи мести и у
 неваљалству проводе, — послуже одсада младежи нашој, па и
 самим родитељима њиховим на упознаванѣ са користним на-
 укама и вештинама и на усавршавањѣ у закону Божијем и у свима
 врлинама. Нека се дуге вечери од Дмитрова до Ђурђева дана
 посвете повторном обучавању младежи у школи, ком обуча-
 вању и стариј могу присуствовати, у колико то простор ме-
 ста дозвољава.

Само тако постаће нам народна школа подпуна, и само
 тим начином моћи ће она сасвим благотворно порађивати на
 материјални и морални напредак Србскога народа.
 (Наставиће се.)

Ученѣ писаня и читаня

по начину што се у Швајцарским школама употребљоу.

Читанѣ и писанѣ подпомажу дух наш и говор само онда,
 кад се њихова механична страна најпре подпуно савлада. Ми
 правимо и познаемо писмене знакове, кад зато имамо извештену
 руку и вид, а преводимо их у говор, кад имамо за то изве-
 штен слух и говорна оруђа. Вештбанѣ дакле има бити двојко :

Вештбанѣ слуха и говорних оруђа. Ова су
 вештбана на то, да дете добије способност за правилно схва-
 ћанѣ и изговарањѣ како гласова посебце, тако и у речма и
 реченицама скупљњих. До ове способности долази ученик ки-
 дајући, ил' стварајући свезе гласова. Први начин, којим се иде
 од целине к деловима зове се аналитичан, а други којим се
 иде од делова к целини назива се синтетичан. При гласаню
 оба ова начина успоред се употребљоу, и то зато, што ана-
 литичан начин приправља за писанѣ, ер се речи пишу напи-
 сиванѣм њихових гласова, а гласови се могу сазнати само
 растварањѣм речи и слогова. Исто тако синтетични начин при-
 правља за читанѣ : будући су само знаци гласова написани
 пак се мораю гласови ти споити, да се од њих речи добию.
 Из овога в лако поняти узрок тешком читаню код оне деце,
 која су гласанѣ само аналитичним начином т. е. растварањѣм,
 или разчлањиванѣм речи и слогова на поедине гласове учила.
 Така деца мораю најпре гласно читати понаобашка гласове,

www.налик као при срицању, па их и поред тога рђаво спаяу, — и врло их е тешко доцније на течно читанѣ научити. —

Материјал за гласанѣ чине оне речи и реченице, које су добили ученици из предидуће науке гледаня и то зато, ер за те речи знамо да су деца познате. С децом само познате речи, т. е. којих смисао знаю, валя употребљавати, да се ненавикну другчије изговарати речи без мишљеня. Ове се основе и код писаня сетити валя, — гласанѣ се починѣ са оним из овога материјала што е најлакше, а то су самогласи, којма и мала деца почињу говорити. Ред овакав : „и, е, а, о, у,“ зависи од положая наших уста, али при раду може се положай самогласа преиначити. Главни е посао да се самогласи добро утубе и чисто изговараю. По свршетку овога прелази се на сугласе, кои будући у говору да нигда посебице но само свезани са самогласима долазе, то се мораю у таким свезама ил слоговима, и то наравно најпре у најлакшим износити. Такове су свезе у којма е вдан самоглас са сугласом; и будући е самоглас већ познат, то до познаваня сугласа јошт стои, да се овај од самогласа на најлакши начин одели, које се може учинити кад суглас стои после самогласа. Тада се сва вештина у том састои, да се дотични слог говором отегне. У погледу питаня, кад ће се да учи кои од сугласа ? одговарамо да у почетку долазе најлакши у изговору, а то су уснени гласови, па после тежи и најтежи. Уснена писмена најлакша су и најближа самогласима, што имаю мало свога звука као : „м, п, б, ф, в.“ За овима долазе взична : с, ш, з, ц, ж, т, њ, д, ђ, н, њ, л, љ; и најпосле грљска : г, к, р, х. —

Разговор при радњи овој води се од прилике овако : Учитель изговори слог н. п. иф отежући край њѣгов, за тим испитуе час едног час све ученике слично овој неколицини примера : „Шта сам изговорио ? — Кажи и ти тако исто! — Овде има нешто што ви већ знате, како се зове то ? — (и). — А како сам изговорио оно друго што е после гласа „и“ ? (ф') — То није добро, покажи му Милане како валя да изговори. — Тај се глас немора отезати, него се може и овако изговарати (покаже). Како се изговара тај глас ? — (ф') — Затим се настой да деца глас „ф“ у свези са осталим самогласима, као : аф, еф, уф, оф, сама разпознаю и без показиваня учителѣва оделюю, и спаяю.

После тога учитель лагано изговара самоглас, па за тим

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

мало час пре упознати суглас ф' и пита : кои сам глас нај-пре казао, кои сам после ? Изговори их и ти али брзо ! још брже ! Овако (покаже споењѣ). Кажите тако сви ! Кажи иф лагано сваки глас за се ! Кажи и' и ф' брзо ! Овако се ради са сви слогови од едног самогласа и сугласа, кога смо сваког ред напред означили. Дакле ће бити иф, еф, аф, оф, уф; иб, еб, аб, об, уб; ип, еп, ап и т. д.; им, ем и т. д.; ив, ев и т. д.; и т. д. —

Кад су се са свима сугласима тако упознали, ваља сад да их познаду и пред самогласима. Ред слогова за тај посао може бити исти кад се само метне суглас пред самогласом (н. пр. фи, фе, фа, фо, фу; би, бе, ба, и т. д.) или се може по вољи какав начинити, а израђивањѣ слогова иде као и пре синтетичним и аналитичним начином. Кад се пређу двогласни слогови прелази се с еднаком радњом на трогласне, код којих ваља гледати ако е могуће да се изберу са смислом. Ова три гласа тако се намештају да самоглас дође нај-пре међу два сугласа, као : зуб, нос, пас, бос, и т. д.

Затим пред и после два сугласа, као : пра, сна све, пре, и т. д. Са четворогласним слововима гласањѣ се завршује и прелази се на слаганњѣ и разлаганњѣ слогова. Учитель желећи дати деци појам о слогу, изговара реч од два слога застајући гласом код сваког слога и ударајући руком о руку или правачником о сто, као видимим знаком, пита : шта сам у први мах казао ? шта сам други ? кажите и ви тако и ударајте руком, кажите то уједно ! Растварањѣ и састављањѣ слогова иде дотле, док деца не буду у стању то исто чинити са двосложним и тресложним речма. При овом послу не употребљује се никакав знак нити књига.

Паралелно са гласањѣм иде писањѣ. Држанњѣ тела и пера прво е што се при писању има учити. Болѣ е примати с почетка и рђав писмен рад, него рђаво држанњѣ при писању. Починњѣ се са точкама, које долазе овим редом : најпре една, за тим две па три у положеном, исправљеном и косом положају, да буде кадро дете разликовати шта е десно, лево, горе, доле, среда. Наместо точка узму се после праве линије или потезови, при којима се писањѣ по такту починњѣ. Особита се пажња има обратити на онај сложени потез, што га ми зовемо : „тапки дебели сависни;“ ер тај највише пута у писменима долази. Ред сложених сависних потезова за србско писањѣ могао би се узети по „кратком упутству“ само по ов-

www.дашићѣм начину, неби се имали сви потезови најпре прећи, па онда тек да се почну писмена, него како се науче потези којима се најпростие писме пише, валя да их одма употреблю за писанѣ тога писмена. Тако после првог савибног потеза **У** валя да се пишу и, п, т, пре нег што се пређе на други облик савибних потезова. Писмена се непишу свако за се него се одма друго писме веже за прво. —

Вештбанѣ у читаню починѣ при првом писмену. Свако ново писме пише се више пута и саставля се са већ познатима у слокове и речи. Колико е више могуће валя пазити, да ови слогови имаю смисла. При писаню слогова „на, са, та,“ валя ученике опоменити да се то налази у познатим реченицама на пр: „књига е на столу“ и т. д. — или упутити валя децу, да изналазе речи, ков се починю са слогом кога они пишу. Печатана и велика писмена не уче се у Швайцарској познавати успоред с писанѣм малих рукописних, него на свршетку ових, и овај посао помоћу сравњиваня (вр сад едан облик стално познаю) иде врло брзо и лако.

Малу децу особито е тешко од непажнѣ сачувати. Зато се по млогим школама осим тактираня још свагда од времена на време писанѣ прекида командиранѣм: „Перо оставите; устайте! десну руку дигните! седите! перо узмите! и т. д. Овим се учини да су мисли ученика свагда при речма учитељѣвима. —

У Киснахту, код Цириха.

С.

Слово на светог Саву

у Богословиј Плашчанској говорено.

„Храните србскій Сјонъ, докле годъ србско име узживи!“

(Мушицкій).

Рѣчи ове, негда богохранимом дицезом овом управљаюћег великог ерарха црковног и митроносног пѣвца, неумрлог у књижевству србском „Лукиана Мушицког,“ подпуно и савршено одговараю торжеству данашнѣ светковине ове.

Кад дакле садржай ови виспрени рѣчи разсудим; кад мѣсто ово, окружено стѣнама светобогословског зданя, на кое сам стао, да нешто по могућству младолѣтни и слабооћни

душевные сила мои прозорим, у разсуђенѣ узнем; кад ваша присуства и цѣл, на кою сте се овде сабрали и од мене нешто важно и данашнѣм торжеству сходно да чувте с правом очекуете, себи представим: онда се грозим и света нѣка еза обузима ме, што се врло слашим осѣхам, увеличати великог врарха Божиег светителя Саву; а с тим и младо любопитство ваше, о драга браћо, другови и приятели! задовољити. —

Истина, мила дружино моя! да се слаб, за ово не мало дѣло осѣхам, ал ипак тврда надежда на всемогућег Бога, уздам се да ме изневѣрити неће, у овом одсудном часу, кад о нѣговом светом угоднику говорити намъбравам; и кад га молим, да ми слаби мой ум разбистри, и везани език раздреша, овако просећи: „Отверзѣ уста моя и наполниша дѣха и слово отригнѣ светителю нашемѣ, и ављюса свѣтлѣ торжества, и восплю радѣса тогѣ чѣдѣса.“

Каковом похвалном пѣсмом да запоимѣ светителю нашему? Не другомѣ, но оном, кою е већ наша света мати црква усвоила. Запѣваймо дакле, мила браћо! нек се заори кроз стѣне светобогословског училишта овог, и нек допру гласови наши до престола свевицнѣг Саваота Бога, пред коим светитель наш лицезрѣнием преблагога Бога наслађуе се; запѣваймо дакле! (овдѣ се одиѣвала прва строфа пѣсме: Ускликнимо са любовом).

Коим похвалним рѣчима, да узвисимо добродѣтели светителя нашег, кои е нѣжно одгаен у свѣтлом блеску сѣйне палате кралѣвски родители свои, па кои е суѣтну и времену сѣйност величества и красоте кралѣвскога двора презрѣо, и за душевним узвишенѣм чезнући, сиротинњи и убожеству иноческог живота себе посветио, у коме ће више златнога времена имати о благородним и ко вѣчном спасеню водећим богоугодним дѣлима мислити, како ће и себе за подайника вѣчнога Божиег царства уписати, а и будуће потомство милог рода србског приправити, да сагради себи „србски Сион,“ па да га чува докле год србско име узживи међу нама.

Свѣтли кралѣвски родители светителя Саве у жалост погружени и уцвѣљени за изгубљеним нѣжним и премилим мезиццем своим, на све стране слаше посланике, да им кралѣвско чедо нъово нађу и у обятия родительска натраг поврате; но мѣсто пребивања нѣговог нѣко врѣме сакривено оста. — И кад су посланици, Саву нѣжно любећих родителя, за нѣм у потеру дошли, и на високу заповѣст кралѣвских родители на-

траг га позваја; он е већ напред одлучио одазвати се позиву Спасителѣвом, кои у св. Еванђелију овако позива: „Кои е год жедан, нека к мени дође и напије се, па ће из чрева његова потећи рѣке воде живе.“ Те овако духом светим осѣњен светитељ наш, слѣдујући позиву спасителѣвом, пређе у отворена обятия отчинска: отрече се себе у име Христово, и показа, да више любви владику Христа, него отца и матер; више него браћу и сестре; више него самога себе; више него и све време саяности земнога краљѣства, те у святой Атонској гори, у манастиру Руском 1159. год. положи обѣт господу Богу, на цѣо живот свой. —

Сад краљѣвски син „Рацко“ постаде светогорац „Сава.“

Каковим су незадовољством посланици краљѣвски заражени били, кад су краљѣвог сина у раси и камилавки видели, лако се представити може; а и какав е страх завладао био срдцама њиовим, кад су себи представили, да са тако црним гласом у палату краљѣвски родитеља повратити се мораю, представляјући себи онај печални тренутак, кад родителѣвима тужно извече о милом мезимцу њиовом давали буду. —

У жалост погружени и сани краљѣвски посланици, на послѣдку увидише, да време одлазка — одлаганя не трпи. Наумише отићи, и отидоше; а Саву светогорца препоручивши се топлим и побожним његовим молитвама на миру оставише. —

По долазку краљѣвски посланика, побожна душа светитеља Саве, желећи као финикс процвѣтати, и као кедр на ливану умножити се добродѣтельима, едва е дочекала, да обходећи частну трапезу изустити може, ове псалмопѣвца рѣчи: „Ожиждь жертвеникъ твои Господи, еже услышати ми гласъ хвалы твоеа“ кое изражаваю вѣчни савез рукополагајућег се са светом матером црквом. Едва е дочекала, да припадне на кољна пред преемником свети Апостола, и да рукоположен за љакона получивши образ за вѣру пострадавши мученика, участвуе при приношеню безкрвни жертви, подпомагајући лик на себи посећег свештеника, како ће свободног приступа имајући при частной господа трапези, умно и душевно обимати дѣлания небесни сила служећи пред престолом Саваота Бога, и себе приуготовлявајући за небесни Сион, небесног Ерусалима, у коме ће вѣчно пѣвајући похвалну пѣсму: „Святъ, святъ, святъ Господь Саваотъ“ небесним силама приспособити се.

За светом благодати овом чезнућу побожну душу његову,

на скоро Бог утѣши, и Сава ђаконски чин получи, а не дуго затим и по други пут припадне на колѣна пред частном трапезом гдѣ му под сѣнком светога олтара солунски митрополит са возложенѣм руке архиепископске чита торжествену молитву, чрез кою благодат Светога Духа, на рукополагајућег се силази. —

Добродѣтельима, с којима е светитель наш побожну душу своју чудесно украсио био, слѣдовала е наскоро благодарност свете матере цркве, која га отликовавши са знаменѣм украшења, на побожним грудима, честнога крста, на сан архимандрита узвиси. —

Примѣру богомудрог сина свога слѣдујући побожни, дивни и многозаслужени родитель светога Саве, србски краљ „Стефан Неманя,“ осим други ново сазидани цркви у отечеству, подигао е и себи задушбину манастир „Студеницу,“ па старосћу изнурен, у ню се преселио, у којој е живот свой Господу Богу посветио, и под именем „Симеона,“ обѣт монашески положио; а кралѣвство е србско своје сину „Стефану првовѣчаном“ оставио. Неманя знајући оне Сираховѣ рѣчи: „Нѣсть великіа паче радости сердечныя, да би ову у старости својој у пуној мѣри уживати могао, пресели се сасвим у свету гору, к' возлюбљеноме мезимцу своје Сави. Угледавши Неманя сина свога тамо, ове му поучителне светога писма изговори рѣчи: „Сад Саво, сине мой! познай Бога отцева твои, и служи му сердцем сакрушеним и душевном вољом; сва срца испитуе, и сваку помисао разумѣва Господ, ако га узтражиши наћићеш га, а ако га оставиш, и он ће тебе на вѣк оставити.“ —

Стефан Неманя оставивши за собом вѣчни спомен у святой атонској гори, тамо и времени живот са вѣчним замѣни.

Свети Сава подижући хвалу господу Богу, што га е те милости удостоио, да родителя свога честно погребсти може, за време га онде и погребе; но по кратком времену тѣло покойника, у отечество пренети, и у нѣм самим за живота подигнутој задужбини манастиру Студеници погребсти даде. Приликом овом св. Сава и сам атонску гору на вѣчно остави, и као чувар отчинског гроба у Студеници вѣк провести тврдо опредѣли.

Мудрост Архимандрита Саве на скоро до тог увѣрєня дође, да ни една држава цвѣтати неможе, у којој црква до-

бро устроена ние; као што ђ и то врло добро понио, да ни ова опет цвѣтати не може без учебно просвештени и изображени пастира, коих се мила майка Србија у онај мах сасвим лишавала, ер се нитко о том, на жалост! отечески и свойски старао нив. Мудри овај, србскога народа Ментор изкусио ђ, да донде из царскога града, од Патријарха и императора грчки шиљани Првосвештеници, кои су редко са подчинѣном им паством духовном словесног стада Христове Цркве и говори ти знали, на подобие пристрасне маѣне, поступаху са њиме. —

Да неби дакле пусти брод среѣне и напредка србског, по простору узколебенога мора несретно лутао, и о разбити га могуће стѣне грозно ударао, зажели отечествољубиво срце ѣгово наѣи кормителя, кои ће га у сретно спасения приста ниште што пре утиснути.

У богољубивој намѣри овој, светитель пут к царскоме граду Никеи предузме, у кои сретно приспѣвши, припадне на колѣна пред императором грчким и пред Патријархом царскога града, на обадвоици живо представи нужду ону, која се у православној цркви, у милом отечеству ѣговом, подобно крину селном новоцвѣтајућој кралѣвини Србској, указуе. —

Прека нужда бияше, да се из средине народа србског уроѣенац наѣе, кои ће по примѣру доброг домаѣина србску цркву добро устроити, и србски народ као чедољубиви отац, ѣжно и срдачно себи пригрлити.

Цар и Патријарх поражени мрдросћу стоећег пред њима светителя нашег, тежко ово бреме управе црковне ѣму с благословом повѣре, па снабдѣвши га на ту цѣл с граматом, као посвећеног Архиепископа пошлю у отечество, да тамо разви снагу душевну народа свог, и темель благочестию црковном и благонаравию народном положи, како ће од тада и сама новоцветућа кралѣвина србска, под благим скиптром мудри потомака Свето-Неманѣине лозе, као пупољак мајске ружице процвѣтати.

И заиста мила браћо! повѣстница нам црковна јасно прича, свѣтле оне промѣне, које ђ св. Сава у цркви починио; повѣстница пак свѣта, дивно нам приповѣда она дѣла, којима се означују исполински кораци напредованя кралѣвине србске, све до смрти силнога цара србског, „Стефана Душана“ кои ђ 1356 год. свой живот на недокнадиму штету народа србског, окончао.

Први Архиепископ србски св. Сава срећно приспѣвши у

мило отечество Србию, постара се една оне новости у цркви уводити, које су на благо цркве и отечества клониле се, па по примјеру Спасителѣвом, који е 12 Апостола имао, и он 12 епархия устрои, и за сваку владику постави и посвети, који ће жезлом урученог му при посвећивању правления црквоног, мудро управљати.

Овако спољашнѣ устројивши цркву, една се постарао и за изображенѣ свештеничког реда, на коју е цѣл и училишта у србској ерархији основао. Свету е цркву боголѣпно украсио, и у отечеству храмове на славу Богу подигао. Свете задумијане „Жича и Миљшево“ крунисаше неоцѣићну ревност светителя нашег. Почем е дакле св. Сава подиуни 27. година са ерархиом црквоном у милом отечеству своје, као Архиепископ мудро и похвално управљао, благочиније у цркви увео, училишта завео, и темељ просвештенију црквонога клира стално положио, гране му срце света мѣста у Палестини походити, и тамо светом Спасителѣвом гробу поклонити се.

Но да би на тврдом темелу сазиано здание благочиния и благолѣпня црквоног, као и у просвѣти цвѣтајућа училишта, јошт болѣ напредовала и од паденија сачува се; постара се св. Сава опет мудрога мужа, као достојног послѣдователя и наслѣдника свога, на кормилу црквоном оставити, те за добро пронађе таковог изабрати у лицу преподобног „Арсенија,“ и любазног ученика свога, који родом бияше из китњестог Срѣма, и који се у манастиру Жичи, за чин монашески приуговљавао, па у коме Игуменом поставши, отличовио се благости нарави, нравственим животом и истином побожношћу својом.

Добродѣтелима овима украшени миролюбиви и побожни Арсениј, обратио е на себе пажњу, како светога Саве, као Ерарха и старешине свога, тако и цѣлог народа србскога, која е са тим увѣичана била, што га е свети Сава, при полазку своје у Ерусалим, за Архиепископа посветио, и као достојног превмника свога оставио, да на благо и срећу цркве са њоме управља. Смирени и богомудри Арсениј заиста показа се достојним избора светителя Саве, који е пукиа 30. година светом црквом савѣстно и благополучно управљао, која га е после из чисте благодарности и признателности за светог припознала. —

Предавши св. Сава овоје достојноме наслѣднику своје, цркве и школе у добро цвѣтајућем стању, помоћу Божиом, на сретно се путовањѣ у света мѣста отада, и поклони се Христовом

www.гробуs — Разгледавши сва тамо удивления и примѣчания достойна, науми повратити се у отечество, и срећно доспе у Бугарски престолни град „Трнов,* гди у очи празника св. Богоявленя одслужи св. Литурђију и водоосвештенѣ саврши по уставу и обреду православне цркве. За овим одма се поболи. и ову смртну рану иигда не залѣчи, но 14 Јануара 1237. године дух свой у вѣчне обителѣи небеснога отца послѣ. А тѣло му после у отечество пренешено, и у манастиру „Миљшеву* погребено буде.

Тѣлесни нетлѣни остатци нѣгови на миру почиваху тамо до 1595. док те године богомрзки Синаан Паша, од туда га у Бѣоград пренети, и тамо на брегу Врачару себи на срамоту и гриоту, а народу србском на вѣковѣчну жалост спалити не заповѣди. Свети тѣлесни остатци светитеља Саве посташе пепелом; ал дух нѣгов виоући се над народом србским непрестано бди, и Србе на душевне подвиге пооштрава вичући : „Освету турцима, па онда зидайте Сион и храните га, докле год србско име узживи!“

По смрти светитеља Саве, ако су раздори у држави мѣста и налазили, црква е ипак доста благополучним корацима напредовала, и то све до несрећне битке косовопольске, док ние онда глупост азиатски полумѣсечника, цвѣтаню овом крај учинила год. 1389. Јуния 15. — С падом овим србским у савезу стояше и она грозна судбина, која е послѣ 63 године, и нашу единовѣрну браћу Грке постигла 1453. лѣта по рожд. Хр. —

(Наставиће се).

Занатлиски рачуни

(за псалтирце и шегрте).

1. Чизмар изнесе на пазар много пари чизама, и прода их с ве љутуре, пар по 5 фр. 40 нв. — Свега е добио новаца 275 фр. 40 нв. Пита се колико е пари продао. (51).

5. Соба е една широка 3 хвата 5 стопа и 4 палца, а дугачка 4 хват и 4 стопе и 6 палаца. — Колико ће требати дасака за патосанѣ те собе, ако е свака даска 1 стопу и два палца широка, а 7 стопа дугачка. (30).

3. Столар добие за посао 578 фр. 65 нв. Од ових новаца издао е за дрва 198 фр. 93 нв. на плату калфама 89 фр. 42 нв. Колико му е остало на чисто ? (290 фр. 30 нв.)

4. Има се задати вид, кои ће бити 32 хвата дугачак, 4½ стопе

висок, а $2\frac{1}{2}$ стопе широк; колико ће кубичних стопа тај зид износити? (2160 кубич. стопа).

5. Кројач купи два комада чоџе, у свакоме има по 54 рифа а за риф се плаћа 5 фр. 25 нв. колико има он за обадва та комада платити? (567 фр.)

6. Неки колар сравни на крају године свој приход са расходом, па пронађе, да је издао те године: за дрва: 827 фр. 60 нв. за алат: 53 фр. 72 нв. калфама: 378 фр. у кућу је дао: 905 фр. 42 нв. на порез: 27 фр. 36 нв. — а свега је добио на радњи својом 2725 фр. 80 нв. — Пита се колико му је остало чиста прихода? (533 фр. 70 нв.)

7. Општина даде неком столару да направи за школу едан стол за 6 фр. две столице по 3 фр. 25 нв. и 12 скамја по 6 фр. 15 нв., и едну таблу за 9 фр. 40 нв. — Колико ће примити столар за сав тај посао? (95 фр. 70 нв.)

8. Црепар је покривао кућу, и заслужи наднице на сваки дан посла 1 фр. 72 нв. Радио је 4 седмице, и за то време било је осим недеља још два празника — Колико је он дана радио и колико је новаца он заслужио? (Радио је 22 дана, а заслужио 37 фр. 84 нв.)

9. Месар купи вола за 120 фр. и добије од њега 584 фунте меса а 59 фунти лоя; месо прода по 21 новчић фунту, а лой по 35 новчића фунту, за коју добије 9 фр. — Колико је добитка на волу имао? (32 фр. 29 нв.)

10. Ножар купи 20 фунти челика, од кога је цента 30 фр. 60 нв. колико ће платити за оних 20 фунти? (6 фр. 12 нв.) А пошто га долази една фунта челика? (30 $\frac{1}{2}$ новчића).

11. Посластичар набави 4 цента шећера по 39 фр. 60 нв. цента. Трошкови износе 6 фр. 40 нв. — Пошто га долази една фунта? (41 $\frac{1}{2}$ новч.) —

12. Усмар (ледер, тимар, кожар) купи 19 волујских кожа по 13 фр. 45 нвч. и 28 телећих кожа по 2 фр. 16 новчића. Колико мора он за њи платити? (316 фр. 03 нв.)

13. Мастилац (бојација, фарбар) дугује за мастило (боју) 306 $\frac{1}{2}$ талира пруских; шта то чини у аустр. вредности, ако се рачуна да едан талир износи 158 новчића а. вр.? (484 фр. 27 нв.)

14. Ужар купи од трговца 295 фунти коноплџе; фунту по 48 нв. У име исплате направи он трговцу 67 ужета по 72 нв. и 35 фунти канапа по 84 новчића, колико има јошт у готовом новцу доплатити? (63 фр. 96 нв.)

15. Четкар потребује за 12 комада четака едну фунту и 24 лот. чекиња, од коих је фунта 96 новчића. — Пошто ће моћи он едну четку продавати, ако за свој труд уз дрво, и остале ситне потребе рачуна још толико колико је за чекињџ платио? (комад по 28 нв.)

16. Бачвар прода нову бачву деветакинју за 23 фр. 58 нв. пошто долази аков? (2 фр. 62 нв.)

17. Котлар прода осам тепсија, од коих је свака $\frac{1}{2}$ фунти тешка. Пошто ће продавати едну тепсију, ако њега фунта мџди (бакара) стои 1 фр. 27 нв. и ако он за своје трошкове и труд жели добити 24%? (1 фр 97 нв. — округлим броем може се узети на 2 фр.)

18. Бравар направи 1 ключаницу на собна врата = 3 фр. 52 нв.

1. Звонотег на кућна врата = 1 фр. 60 нв. на 7 прозора направи оковѣ за завѣсе, за сваки прозор по 32 нв. = 2 фр. 24 нв. 7 капака окуе, капак по 1 фр. 12 нв. = 7 фр. 84 нв. Троя двокрилна врата окуе по 6 фр. 75 нв. = 20 фр. 15 нвч. — Колико то све износи ? Направите рачун (конту) сврх овог браварског посла!

19. Рукавичар код едног тукета финих рукавица има овај трошак : 12 комада учипњих козијих кожаца по 78 новчића; за ибришим и дугмета изда 25 новчића; помоћнику свом плати 84 новчића за употребленѣ алата рачуна 18 новчића. — Пошто може он продавати едан пар оваких рукавица, а да на њима добие 8% (пар по 96 новчића). —

20. Клобучар (шеширџија) прода на вашару два тукета шешира за 96 фр. Ако нѣга стои сваки шешир 2 фр. 60 нв. колико е он онда на сваком шеширу добио ? колико е добио на обадва тукета ? (На сваком шеширу добио е : 1 фр. 40 нв. На два тукета добио е чистог дохотка : 33 фр. 60 нвч.)

21. Пекар куни од сељака три пештанска мерова и две вике ($\frac{1}{2}$) пшенице, и плати за све то 19 фр. 26 нв. После неколико дана, по едваку цену купи он 7 пешт. мерова и три мерице ($\frac{1}{4}$) исто такѣ пшенице. Колико има он за ту количину платити ? (40 фр. 68% нв.) Пошто га долази у оба случая едан пешт. меров ? (5 фр. 25 нв.)

Разоренѣ Оглая (Аквилеѣ).

Градиво за читанку из Историѣ.

(Продужено из бр. 3).

2. АТИЛА.

Найсилниј хунски войвода и краљ беше Атила. Ово страшило свег света, што га народи божиим бичем називаху, беше човек онизак али широких плећа. Из необично велике главе севаху два малецна крива ока као живе ватре. Хода беше поноситога, а ђуди страшно дивљѣ, у часку на бой готове и на непријетеля неумитне. Он е о себи држао, да га е сам Бог на то наредио да целим светом завлада, и у тој гордой мисли још већма га укрепљаваше то, што е имао мач, о коме луда светина, а после и сам држаше, да е то мач самога Бога Давора.

Стан Атилин беше у великой угарској равници између Дунава и Тисе. На едном брежуљку негде стаяла е његова колеба, а около њѣ све остале, све од дрвета и од блата начинѣне. Што е ко од Хуна знатниј и узвишениј био, то е и својом кољобом ближе Атили стаяо, а Атилина е била највећа и највиша, високим дрвеним плотом опасана и многим дрвеним торпѣвима окићена.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

3. ОГЛАЙ.

Кад е Атила све сѣверне и источне а неке и западне краеве Европе освоио и ту ставуюће народе себи подчинио, њихове кралѣве натерао, да му данак плаћаю, и многе предѣле дивљим своим четама најстрашние опустео, крене се г. 452. по Хр. да Талиянску плячка. На целом том путу не нађе нигде одпор, ер се нико и неусуђиваше тој голомој и бесној сили на супрот изаћи. Све палећи и рушећи уђе под Оглај, где му се Оглајци подкрепљени најмљњим готским војницима снажно опру. Оглајци бранише свой град тако отважно, да Хунни, кои нигде никог града неоставляху, овај већ оставити намѣрише. Онда на едared опа-зе роду, која са свои тичићи из Оглая бегаше. То видећи уз-му за знак добре среће, те још едared ударе, и са оне стране, откуда рода излети на град навале, и тада га доиста освое. Страшна судба постиже тај лепи и славни град и њгове злосрећне становнике. Све што живо ухватише Хунни поѕккоше, и сва она многобројна велика и тврда здањия за неколико дана тако разорише, да камен на камену неоста, ни трага се више незнаде, где стаяху. Тако се и обистини она пословица : куд хунски коњ прође ни трава недође. —

Разоривши Оглај уђе Атила у горњу Талиянску, где се нико не усуди на супрот му изаћи. Ту побие и посече, оплячка и попали све широм; села и градови нестаяше иза њга. Злосрећни становници бежећи од ових најстрашних силедия посакриваю се највише на морске острове на ушћу реке Бренте и Еча, и ту положи темень онима у доцнием добу онако славним и по свем свету разглашеним Млеткама (Венецији). Тако поста пропаст Оглая почетком Млетака, па као што стара прича о тици Финиксу казуе, да се сама спали, па из свог пепела још лепша изађе, тако се разоренѣм понови Оглај у Млеткама још лепше и сјајније, него што пре беше; а хунско силедийско царство распаде се на две године затим чим Атила умре. Народи што их он подярмио беше ослободише се, и ови сами остатке Хуна тако разбише, да незнатне чете од Хуна остане, које се к црном мору повукоше, и тамо их сасвим са лица света нестале.